

Реферат на тему: "Життєвий шлях Богдана Лепкого"

Богдан Лепкий

Життєвий шлях Богдана Лепкого

Богдан Лепкий — не епізодичне ім'я в українській літературі, це постать першорядної ваги, непересічного таланту. Поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, видавець — він у кожній з цих галузей вніс вагомий вклад в історію рідної культури. Творчість Б. Лепкого тривала майже півстоліття, на яке припали складні і драматичні події та суспільно-політичні процеси.

Творчість письменника протягом десятиліть займала одне з провідних місць у розвитку української літератури на західноукраїнських землях, багато в чому визначаючи її рівень поруч з творчістю Василя Стефаника, Ольги Кобилянської, Михайла Яцківа, Петра Карманського, Василя Пачовського, Осипа Турянського, Катрі Гриневичевої...

Батьківщина Богдана Лепкого — Поділля, край благословенний, багатий, овіяний легендами, піснями. Сам поет написав про нього в одному з ранніх своїх віршів — "Заспів":

Колисав мою колиску
Вітер рідного Поділля
І зливав на сонні вії
Степового запах зілля.

А уособлювало це Поділля мальовниче село Крегулець, розташоване між містечками Гусятином і Копичинцями. Тут народився він 9 листопада 1872 року в родині сільського священика Сильвестра Лепкого.

Батько Богдана був людиною освіченою і прогресивною, Він закінчив Львівський університет (класична філологія і теологія), виступав з літературними творами під псевдонімом Марко Мурава, брав участь у виданні часопису "Правда", підготовці підручників для школи. Маючи ґрунтовну філологічну освіту, він також писав польськи і по-німецьки, окремі вірші друкував у тогочасних журналах. Видавав Марко Мурава популярні книжечки, був головою "Селянської ради". Богдан був першою дитиною в родині Сильвестра і Домни Лепких, народився він у той час, коли Сильвестр тільки-но закінчив університет і прийняв сан священика. Молоде подружжя спочатку мешкало в гірському селі Ялинкуватому на сьогоднішній Івано-Франківщині, та незабаром тесть Сильвестра одержав парохію у м. Бережани, і молодий священик зайняв його місце у Крегульці.

Перші роки Богдана були безхмарними, та вже п'ятирічним хлопчиком пережив велике горе: раптом однієї ночі померли від дифтерії дві його молодші сестри і брат. Це дуже вплинуло на вразливу натуру Богдана, він і сам ледве вижив.

Перші уроки освіти і виховання у ширшому значенні цього слова майбутній письменник здобув у батьківському домі. Швидко — за одну зиму — навчився читати, писати й рахувати.

Домашній учитель Богдана, Дмитро Бахталовський, знайомив його не тільки з основами шкільної науки, а й з творами літератури, завдяки чому його учень уже в дитинстві знав напам'ять багато віршів Тараса Шевченка.

Коли Богдана Лепкого віддали шестилітнім хлопцем до бережанської так званої нормальної школи з польською мовою навчання (відразу до другого класу), батьки перебралися з "цивілізованого" Крегульця до глухого Поручина, де, як жартома казали тоді, був кінець світу: далі дороги не було. Переселилися, щоб бути ближче до батьків по матері і сина.

Як напише пізніше біограф Б. Лепкого, тут все дихало давниною: "Поручинські газди" ходили в чоботях на підковах, котрі їм робив місцевий коваль, носили "куртини" з домашнього сукна, брилися бритвами, зробленими із старої скошеної коси, жінки вбиралися в "димки".

Між Бережанами та Поручином проходило життя Богдана-гімназиста, місто й село формували його характер і світогляд. Від селян він чув багато легенд та переказів про давні часи. А коло села Біше, що прилягало до Поручина, збереглися сліди давніх валів, кераміки, наконечники стріл, фундаменти споруд.

Після "нормальної" школи Б. Лепкий вступив у гімназію в Бережанах. Гімназія була польською, з класичним "ухилом". Про цей навчальний заклад того часу існують різні, часом взаємно протилежні свідчення. Бережани були провінційним містечком, без залізничного сполучення з великими містами, отже, відірваним від центрів культурного життя. Не дивно, що інспектор зі Львова приїздив сюди для перевірки раз у кілька років.

Але Б. Лепкий навіть відірваність від більших міст трактує у позитивному плані: "Бережанська гімназія ставала при-ютом талановитих хлопців, котрі стягались до неї з інших міст, де віяло іншим, більш урядовим духом і де їм важко було покінчити науку".

Богдану Лепкому і гімназія, і Бережани як осередок культурного життя дали немало. В гімназії були український та польський хори (українським диригував відомий композитор Денис Січинський). Щороку влаштовувалися міцкевичівський, а згодом і шевченківський концерти. Час від часу приїздив сюди мандрівний театр "Руської бесіди".

Богдан мав, змогу .познайомитися ч Владиславом Плошевським, Іваном Біберовичем, Степаном Яновичем (батьком Леся Курбаса), Марійкою Романовичівною. Він відвідував вистави по стайнях та будах, де змушені були грати артисти, ставлячи популярні тоді "Настасю Чагрівну" В. Ільницького, "Розбійників" Ф. Шіллера, "Наталку Полтавку".

Українська мова та література в гімназії спершу не викладалися зовсім, потім вчили їх принагідне принагідні ж учителі, а не фахівці, і лише коли Б. Лепкий був у п'ятому класі, М. Бачинський поставив викладання цього предмета на фаховий рівень.

За свідченням сучасників, конфліктів між учнями на національній, основі не було, на концерти й театральні вистави ходила і українська, і польська молодь.

Серед друзів Богдана Лепкого гімназійних років треба в першу чергу назвати Сильвестра Яричевського, пізніше — українського поета, прозаїка і драматурга.

Початок літературної творчості обох письменників відноситься до часу їх навчання у Бережанській гімназії, до того ж пов'язаний він з одним випадком. Б. Лепкий та С. Яричевський написали письмову роботу з української мови про зимовий день на селі: Лепкий — прозою, а Яричевський — віршами. Вчитель похвалив їх, і це заохотило юнаків до літературної творчості. Власне, то був перший вихід на публіку, бо і Богдан, і Сильвестр писали вже й до того.

Щодо Лепкого, то він почав писати дуже рано. Ще в другому класі гімназії під впливом бабусиних оповідей написав поему про русалок, але сховав її під стріху, де вона пропала.

Згодом писав принагідно, на клаптиках паперу, на полях книжок та зошитів, серйозно ж готувався стати художником, з цією метою брав уроки в художника Юліана Панкевича. Б. Лепкий вступив у Відні до Академії мистецтв, але навчання у ньому морального задоволення не принесло, він відчув, що розминувся зі своїм справжнім покликанням. Нудно було змальовувати гіпсові статуї, щоразу натикаючись на зауваження викладача. Але стався випадок, який визначив майбутню долю Лепкого, допоміг йому знайти себе.

Якось у поїзді йому довелося їхати в одному купе з Кирилом Студинським, який навчався тоді на філософському факультеті Віденського університету. Це знайомство не тільки зблизило двох у майбутньому видатних діячів української культури, а й спрямувало його творчі інтереси в новому напрямку. Лепкий став відвідувати лекції у Віденському університеті., в тому числі й відомого славіста В. Ягича. Він став учасником студентського товариства "Січ", брав участь у дискусіях на літературні та суспільно-політичні теми, близько зійшовся з майбутнім відомим фольклористом Філаретом Колесою, Михайлом Новицьким та іншими студентами-українцями.

Б. Лепкий переходить до Львівського університету, де рівень викладання був не такий високий, як у Відні. Українську мову і літературу викладав Омелян Огоновський, який головну увагу приділяв граматиці, а в лекціях з літератури. Його лекції, виходив не з самостійної вартості того чи іншого твору, а намагався цей твір "вперти в одну або другу з тих схоластичних шухлядок, по яких колись порядковано твори поетичні в шкільних читанках". А серед молоді тієї близькими друзями Лепкого були О. Макдвей, І. Копач, О. Макарушка. Приятелював Богдан з молодим математиком Климом Глібовицьким, техніком Юрком Тобілевичем, поетом Миколою Вороним, який перебував тоді у Львові, познайомився зі славетними співаками Соломією Крушельницькою та Олександром Мишугою, композитором Остапом Нижанківським та багатьма іншими діячами літератури і мистецтва.

На ті роки припадає активна літературна творчість Б. Лепкого: він пише поезії, оповідання, перекладає, виступає з доповідями на засіданнях студентського товариства

"Ватра". З 1895 року його твори починають усе частіше з'являтися на сторінках "Діла", "Буковини", та інших періодичних видань.

Але в тому ж 1895 р. поет захворів від перенапруження, і лікарі порадили йому відпочити.

Поїхав до батьків. Вони жили у селі Жуків, куди перебралися з Поручина в 1891 р., коли Богдан закінчив гімназію. Село це було недалеко від Бережан, всього шість кілометрів. Це був уже не патріархальний закуток, а як на той час передове село, до якого доходили культурні віяння: сюди приїздив театр, виступали сільські хори. Частим гостем у родині Лепких був письменник Андрій Чайківський.

У Жуків Богдан приїздив щороку на "вакації", тут він задумав і написав цілу низку віршів (цикл "Село") та оповідань ("Мати", "Кара", "Небіжчик"). У Жукові молодий поет познайомився з Іваном Франком. Ця зустріч залишила глибокий слід у душі поета, і він не раз повертався до неї у своїх спогадах.

Після закінчення Львівського університету (1895 р.) — знову Бережани, гімназія, де Богдан Лепкий стає вчителем української та німецької мови і літератури. Він швидко здобуває авторитет серед колег (немало з них ще недавно були його вчителями), повагу серед гімназистів блискучими лекціями, врівноваженістю, прагненням внести свіжий струмінь у викладання, познайомити слухачів з новинками літератури. Знайоме культурно-мистецьке середовище, близькість до батьківської оселі — все це створювало сприятливий клімат для творчості. Ціла низка віршів, оповідань ("Стріча", "Для брата", "В світ за очі", "Дивак"), перекладів, літературно-критичних студій (дослідження про творчість М. Конопницької) — результат кількарічного бережанського періоду. Спробував письменник своїх сил і в жанрі драматургії, написавши п'єсу "За хлібом", яку поставив театр "Руської бесіди".

Рамки провінційного містечка Бережани, віддаленого і відірваного від центрів культурного життя Галичини, були завузькими для Б. Лепкого, тут не міг розгорнутися на повну силу його таланти, не могли реалізуватися його багатогранні літературні зацікавлення. Тому коли на початку 1899 р. у Кракові в Ягеллонському університеті було відкрито лекторат української мови і літератури, викладати ці предмети було запрошено Богдана Легшого. І от восени 1899 р. він переїжджає сюди з молодого дружиною Олесею, яку хтось із польських письменників, приятелів Богдана, назвав візантійською матір'ю божою. З Краковом відтепер буде зв'язано майже все творче життя письменника.

Хоч Краків був наче контрастом тихим Бережанам, але саме цього і прагнула душа письменника, і він активно поринув у вир громадського і культурного життя. Молодий український літератор швидко заприятелював з польськими письменниками С. Виспянським, В. Орканом, К. Тетмайєром, цікавився творчістю учасників літературної організації "Молода Польща", хоча далеко не у всьому поділяв їх естетичні засади. Живучи в Кракові, Богдан Лепкий не почував себе відірваним від українського культурного життя. Варто згадати, що у Краківському університеті — одному з найстаріших у Європі, вже в XVI столітті навчалися та й викладали і українці.

В часи Б. Лепкого українська громада була тут доволі чисельною, налічувала до 40 осіб. Збиралися вечорами по суботах у читальні "Просвіта", обговорювали новини літератури, співали, танцювали. Незабаром оселя Лепких на Зеленій, 28 стала своєрідною "українською амбасадю" у Кракові. Сюди часто приходили Василь Стефаник, Остап Луцький, Кирило Студинський, Михайло Бойчук, Кирило Трильовський, Михайло Жук, Вячеслав Липинський та інші відомі громадські діячі, художники, письменники.

По дорозі в Італію гостював у Лепких Михайло Коцюбинський, бували у нього письменниця Ольга Кобилянська, фольклорист Федір Вовк..

У середовищі учасників львівської літературної групи "Молода муза", до якої він теж належав, його називали професором, хоч був він ненабагато старшим від Петра Карманського чи Василя Пачовського, а від Михайла Яцківа — всього на рік. Але цьому поважному професорові шматок хліба давався нелегко: крім роботи в університеті, де був на посаді лектора, доводилося викладати в приватних гімназіях, виступати з лекціями на різних курсах. А тут ще несподівано в 1901 р. помер батько, і треба було допомагати матері, що залишилася ще з чотирма молодшими братами і сестрами. Для літературної роботи залишалися ночі, які Лепкий намагається використати максимально, залишаючись наодинці з собою.

Одна за одною виходять книжки його оповідань "З села" (1898), "Оповідання", "Щаслива година" (1901), "В глухім куті" (1903), "По дорозі життя" (1905), "Кидаю слова" (1911); збірки віршів "Стрічки" (1901), "Листки падають", "Осінь" (1902), "На чужині" (1904), "З глибин душі" (1905), — "Для ідеї" (1911), "З-над моря" (1913); літературознавчі дослідження "Василь Стефаник" (1903), "Начерк історії української літератури" (1904), "Маркіян Шашкевич" (1910), "Про життя великого поета Тараса Шевченка" (1911), переклади польською мовою "Слова о полку Ігоревім" (1905, переклад цей, до речі, високо оцінив І. Франко) та збірки оповідань М. Коцюбинського "В путях шайтана" (1906)...

Цей далеко не повний перелік видань свідчить передусім про широту творчих інтересів письменника та його виняткову працездатність. Його власні твори починають перекладати польською, російською, чеською, німецькою, угорською та сербською мовами.

Поступово почало полегшуватися матеріальне становище (Б. Лепкий здав екзамени на професора гімназії і, крім цього, став доцентом "виділових курсів" для вдосконалення кваліфікації вчителів).

Б. Лепкий — активний учасник громадського життя, виступає на вечорах, присвячених видатним діячам культури М. Шашкевичу, Т. Шевченкові, М. Лисенку, І. Франкові.

Та почалася перша світова війна...

Воєнні події застали родину Лепких в курортному селищі Яремча на Гуцульщині. Та швидко тут стало небезпечно. В яремчанському готелі залишилися третій том історії української літератури та історична драма "Мотря", які пропали, бо готель незабаром

злетів у повітря.

Спершу через Карпати Б. Лепкий з родиною пробрався до Угорщини, де місяць пробув у містечку Шатмарі, а звідти через Пешт подався до Відня. Столиця донедавна бундючної Австро-Угорської імперії геть втратила свій колишній шарм, перетворилася на вавилонське стовпотворіння. Звідки тільки не було тут людей! От і Лепкий зустрівся незабаром з приятелями "молодомузівцями" Петром Карманським та Василем Пачовським, а також з Ф. Колессою, В. Щуратом, О. Кульчицькою, К. Студинським та іншими давніми знайомими. Почали налагоджувати видавничу справу — видавати брошури, календар, народний буквар, збірники пісень...

Та восени 1915 р. Лепкого мобілізують. Відомого немолодого вже письменника послали б на фронт, якби друзі не подбали про його призначення для культурно-освітньої роботи в табір серед військовополонених.

Незабаром Лепкий опинився в Німеччині. Умови утримання полонених тут були кращі, ніж в Австрії. Деякий час був у містечку Раштадті, а потім у 1916 р. перебрався до Вецлара.

Тут був розташований табір, де було розміщено десять тисяч військовополонених українців.

Праця в таборі була нелегкою. Хоч німецьке населення ставилося до полонених доволі прихильно, вчорашні солдати вороже сприймали і культурно-освітню роботу, і створення ремісничих майстерень і називали зрадниками тих, хто брав участь у виставах, концертах чи працював майстрами.

В 1917 р. поет навідує рідні краї. Через Відень і Львів добирається до Бережан, відвідує Жуків. Всюди розруха, руїни, злидні, всюди людське горе. "Знову повертається до Вецлара, а згодом (у 1920 р.) перебирається до Берліна, де займається літературною працею, стає співробітником видавництва "Українське слово", видає цілу бібліотеку творів української класики та сучасної літератури.

Події війни знайшли відображення у багатьох поетичних і прозових творах Б. Лепкого. Передусім у великій поемі "Буря" (на жаль, залишилися тільки фрагменти), циклах "Intermzzo", оповіданнях і нарисах "Вечір", "Дзвони", "Душа", "Свої" та інші.

У 1925 р. Лепкий повертається до Кракова (при сприянні давнього "приятеля, відомого письменника Владислава Оркана), де стає професором Ягеллонського університету. Знову розгортається творча праця та видавнича діяльність. Та коли настає літо, тягне його в рідні краї. У 30-ті роки письменник щороку приїздить у с. Черче недалеко від м. Рогатина, де можна було не тільки відпочити, а й підлікуватися цілющими грязями. Виявом любові й шани до Б. Лепкого було те, що в 1933 р. сільська громада Черчого збудувала для нього будинок (який називали "Богданівкою"), де він мав можливість жити й працювати.

Навколо письменника гуртувалася молодь, проводилися літературні вечори, на яких звучали поезії Т. Шевченка, І. Франка, самого Б. Лепкого, лунали пісні. Польська окупаційна влада проводила каральні акції проти культурних заходів українського населення, які не оминули й Черчого. Як згадують мешканці села, не раз сюди

"налітали поліцаї" і розганяли учасників вечора. "Якось між Богданом Лепким і поліціантом виник інцидент. Письменник заявив свій протест представникові влади проти брутального ставлення до сільської дівчини. Мало того, що сивоголового професора поліціанти грубо обізвали і силоміць відпровадили додому, про його поведінку дізналося університетське начальство. Ходили чутки, що з цього приводу Лепкий мав неприємності".

Після окупації Польщі фашистською Німеччиною становище письменника стало особливо важким: він втратив посаду в Краківському університеті. Помер письменник 21 липня 1941 р., похований у Кракові на Раковецькому цвинтарі. В 1972 р. на його могилі було встановлено барельєф, а його ім'ям названо одну з вулиць міста.

Але створеного Б. Лепким забуття поглинути не може. Він своє життя, свій талант присвятив рідному народові, збагаченню його культури, літератури.